

ВІДГУК

офіційного опонента **Проц Марти Орестівни** на дисертаційну роботу

Чубінської Наталії Богданівни

«Організаційно-виховні аспекти діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні (друга половина XX століття)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Входження України до Європейського освітнього простору ставить нові вимоги до змісту і організації освіти в сучасній школі, яка має будуватись на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного підходів та використовувати інноваційні технології в галузі управління освітнім процесом, навчання й виховання учнів. Саме такий підхід до організації навчально-виховного процесу має забезпечувати очільник загальноосвітньої школи, в якому сконцентровано останні досягнення в галузі освіти, саме в такій школі вчитель має всі можливості для творчого розвитку й самовдосконалення.

З означених позицій актуальність виконаної дисертаційної роботи Чубінської Наталії Богданівни «Організаційно-виховні аспекти діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні (друга половина XX століття)» не викликає сумніву.

Необхідно відзначити ґрунтовну теоретичну основу дослідження Н. Б. Чубінської, що дозволило дисертантці одержати вагомі результати, котрі мають безумовну наукову новизну і теоретичне значення, які полягають в тому, що вперше обґрунтовано та визначено педагогічні засади організаційно-виховної діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні означеного періоду, окреслено сучасну модель управління очільника школи.

Актуальність і значущість рецензованої роботи підтверджується й тим, що тема дисертації входить до тематичного напрямку досліджень кафедри педагогіки та методики початкової освіти «Динаміка комплексної теоретичної та практичної підготовки вчителя початкових класів відповідно до

професіограми і перманентної модернізації початкової освіти» (номер державної реєстрації 0116U003881) та кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (номер державної реєстрації 0113U001233).

Дисертанткою була проведена плідна робота з вивчення історіографії і джерельної бази дисертаційного дослідження та науково-теоретичних засад організаційно-виховної діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні. Н. Б. Чубінська активно долучилася до пошуку фактичного матеріалу, зокрема, нею опрацьовано фонди Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України імені Івана Франка, бібліотек чотирьох навчальних закладів вищої освіти, проаналізовано матеріали педагогічної преси різних років, вивчено творчий доробок керівників авторських шкіл тощо.

Структура рецензованого дисертаційного дослідження загалом логічна. У роботі ґрунтовно виписаний науково-методологічний апарат дослідження, матеріал викладено в чіткій логічній послідовності. У вступі чітко окреслено суть проблеми, вдало визначено об'єкт і предмет дослідження. Зрозумілими і конкретними є мета і поставлені для її досягнення завдання.

У змісті першого розділу дотримано хронологічного порядку викладу матеріалу, як того вимагає історико-педагогічне дослідження, а змістове наповнення другого розділу розкриває прикладні аспекти організаційно-виховної діяльності директора школи й на завершення окреслює сучасну модель оперативного управління загальноосвітнім середнім закладом. Загалом, робота відзначається глибиною проникнення в досліджувану проблему.

Автореферат відтворює логіку дисертаційної роботи, у ньому стисло висвітлені основні аспекти дослідження.

Дисертанткою вперше цілісно і системно проаналізовано загальні засади організаційно-виховної діяльності директора загальноосвітньої школи України означуваного періоду.

Серед заслуг дисертантки можна відзначити належну систематизацію та узагальнення основних принципів управлінської діяльності та функціональних компетентностей очільника загальноосвітньої школи України (методологічних, нормативних, змістових, управлінських, педагогічних, психологічних, соціально-правових, фінансово-економічних). У дослідженні ґрунтовно проаналізовано професіоргаму директора школи з погляду науковців (Є. Березняка, М. Черпінського, С. Максименка, Т. Сорочан та ін.) і, до порівняння, з погляду педагога-практика, директора-новатора В. Сухомлинського.

Здобувачкою розроблено модель оперативного управління у рамках організаційно-виховної діяльності директора школи. До основних компонентів моделі віднесено такі: базові принципи управління освітнім закладом, стратегія розвитку школи, перспективні завдання з метою розвитку школи, чітка структура й порядок взаємодії між підрозділами організації, організаційна культура усіх об'єктів навчально-виховного процесу, мотиваційні аспекти життєдіяльності школи.

Важливим для сучасної педагогічної теорії та практики є висновок дисертантки про те, що сучасний стан розбудови та реформування середньої ланки освіти вимагає пошуку нової моделі очільника школи, менеджера нового типу, який буде націлювати власне керівництво та діяльність педагогічного колективу на інноваційний розвиток закладу. А отже організаційні та виховні аспекти мають бути пріоритетними у життєдіяльності школи та всіх її суб'єктів.

Важливим доповненням теоретичного матеріалу і цінним джерелом з теми дослідження є вдало сформовані додатки. Зокрема, ґрунтовно проаналізовано складові портрету керівника школи у напрацюваннях окремих науковців, доцільно окреслено педагогічний досвід в аспекті управління педагогів-новаторів (В. Сухомлинського, А. Захаренка, В. Білавича та ін.), сформовано підбірку основних нормативних документів, необхідних у роботі директора школи.

Вважаємо, що поставлені в дослідженні завдання виконано повністю. Його основні результати відображено в 11 одноосібних наукових працях автора, з них 6 статей – у провідних наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних виданнях, 3 – у збірниках матеріалів наукових конференцій. Сформульовані положення та висновки впроваджено у навчально-освітній процес п'яти навчальних закладів вищої освіти.

Позитивно оцінюючи виконане Н. Б. Чубінською дисертаційне дослідження в цілому, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження й побажання:

1. На нашу думку, визначення хронологічних меж дисертаційного дослідження потребує більш переконливого обґрунтування. Дисертанткою зазначено, що за нижню межу слугує перша половина 1950-х років, коли з'явилися базові урядові документи про організацію та управління закладами освіти і поширення передового педагогічного досвіду (1950). Відтак необхідно було здійснити аналіз цього освітнього документа, та низки інших, які, на нашу думку, цілком дотичні до досліджуваної проблеми.

2. Робота значно виграла б, якби містила матеріали, які відображають результати осмислення й узагальнення практичного досвіду педагогів-очільників освітніх закладів, збережені в архівних фондах. Ідеться насамперед про анотовані каталоги Центральної картотеки передового педагогічного досвіду УРСР та методичні матеріали відповідного спрямування, що зберігаються в архіві Центрального інституту удосконалення вчителів (ЦІУВ) Міністерства освіти УРСР, а також у регіональних установах, до прикладу, у державних архівах Кіровоградської області (оскільки в дисертаційному дослідженні описано досвід В. О. Сухомлинського) та ін.

3. У підрозділі 1.2 подано систему підходів до моделювання організаційно-виховної діяльності директора загальноосвітньої школи, проте варто було б класифікувати окреслені підходи за певними історичними періодами і здійснити порівняльний аналіз. До прикладу, показати тенденцію розвитку системи управління 1950-х рр. і 1960-х рр. чи 1970-х рр.

4. У таблиці 1.1 (підрозділ 1.3 «Професіограма керівника школи: ретроспектива та генеза») подано динаміку пріоритетних вимог до керівника загальноосвітнього закладу 1975-х, 1985-х і 1995-х років. Проте, з певних причин упущено 1955-ті і 1965-ті роки. Цілком доречним для даного дисертаційного дослідження нам видається здійснення професіограми очільника школи шляхом аналізу освітніх документів.

5. Можна було б побажати авторці більш змістовного наповнення додатків дисертації. До прикладу, оскільки у підрозділі 2.1. описано особливості кадрової політики та контроль за діяльністю очільників шкіл, вважаємо, що робота б виграла, якби була проілюстрована звітними документами про аналіз їх діяльності у додатках. У додатку Б «Директори шкіл – новатори» варто було б описати педагогічні надбання більшої кількості педагогів-новаторів (В. Бойчука, Ю. Йовбака, Г. Перебийноса та ін.), які мають досвід діяльності авторських шкіл з удосконалення керівництва педагогічними колективами задля підвищення рівня навчально-виховного процесу.

Означені зауваження та побажання мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки виконаного Наталією Богданівною Чубінською дисертаційного дослідження, яке присвячене вивченню діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні другої половини ХХ століття і представляє інтерес для педагогічної теорії та практики сучасної школи в Україні.

Таким чином, зазначене вище дає всі підстави для висновку, що дисертація Наталії Богданівни Чубінської «Організаційно-виховні аспекти діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні (друга половина ХХ століття)» є самостійним і завершеним дослідженням актуальної проблеми, у якому досягнуто мети й конструктивно вирішено актуальні завдання: здійснено аналіз дослідженості організаційно-виховних аспектів діяльності директора школи України у другій половині ХХ століття з виокремленням трьох періодів розвитку окресленої проблеми (1950-ті – 1985 рр., 1985-1991 рр., 1991р. – до сьогодення); обґрунтовано загальні засади організаційно-виховної

діяльності директора школи означених меж дослідження; проаналізовано основні підходи до моделювання організаційно-виховної діяльності та основні принципи управління очільника школи впродовж досліджуваного періоду; обґрунтовано специфіку, зміст та мету діяльності директора загальноосвітньої школи у рамках організаційного та виховного аспектів; сформовано сучасну модель управління директора загальноосвітньої школи.

Аналіз дисертації, автореферату, опублікованих праць дає підстави для висновку: дисертаційна робота «Організаційно-виховні аспекти діяльності директора загальноосвітньої школи в Україні (друга половина ХХ століття)» має теоретичне й практичне значення для педагогічної науки та навчально-просвітницької діяльності педагогічних колективів середніх загальноосвітніх закладів, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (положенням пунктів 9 і 11), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року за № 567, що дає підстави для присудження Чубінській Наталії Богданівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової та
дошкільної освіти
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Підпис Проц М. О. підтверджую

Вчений секретар

Проц М. О.

доц. Грабовецька О. С.